

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

ДВНЗ

“ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ”

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗБІРНИК

СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК

ПЕДАГОГІКА

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
2010

УДК 378 (08)
ББК 74.58.я43
Г94

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК
Державного вищого навчального закладу “Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди”:
Науково-теоретичний збірник. –
2010. – 288 с.

Науково-теоретичний збірник засновано у 2000 році

ЗАСНОВНИК:
*ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди”*

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
В.П.КОЦУР, доктор історичних наук, професор, чл.-кор. АПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
БУРДА М.І., д.пед.н., проф., дійсний член АПН України. **ВАШУЛЕНКО М.С.**, д.пед.н., проф., дійсний член АПН України.
НІКІТЧИНА С.О., д.пед.н., проф., **КОНОХ А.П.**, д.пед.н., доц.. **КРУЦЕВИЧ Т.Ю.**, д.н. з фіз.вих. і спорту, проф., **РИК С.М.**,
д.пед.н., доц., **КУЙБІДА В.В.**, к. біол. н., доц.. **СЕРЕБРІЙ В.С.**, головний редактор газети „Краєзнавство. Географія. Туризм”,
ОБОЗНИЙ В.В., д.п.н., проф., **ПАНГЕЛОВ Б.П.**, к.пед.н., доцент.. **ПАНГЕЛОВА Н.Є.**, к.пед.н., доцент., **ПИВОВАР А.А.**, к.наук.
від. вих і спорту, **ФРОЛОВА Н.О.**, к.пед.н., доцент. **ПАНГЕЛОВА М.Б.**, викладач.

Рекомендовано Вченюю радию
Державного вищого навчального закладу “Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди”:
(протокол № 6 від 11 лютого 2010 р.)

**Збірник зареєстровано постановою Президії ВАК України
від 15.01.2003 року (Протокол №1-05/1)**

ISBN 966-8743-07-5

©ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди”, 2010

Підписано до друку
Формат 60x84/8. Папір офс. №1. Гарнітура Times New Roman Сут.
Офс. друк. Ум. друк. арк. 30,24. Тираж 120 примірників. Зам. № 92.

Друк СПД Кузьмичова Р.Ю.
08300, м. Бориспіль, вул. Котляревського, 12
тел.: (04595) 5-08-00, (044) 331-21-99
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2621 від 22.09.2006 р.

ЗМІСТ

С. ПАЛІЕНКО. Ресурси мережі “Інтернет” щодо тактичної підготовки туристів до спортивних туристських походів	86
Н. ПАНГЕЛОВА. Місце туристсько-краєзнавчої діяльності у формуванні гармонійно розвиненої особистості дитини	88
В. ПОЛІЩУК. Розвиток рухових і розумових здібностей старших дошкільників засобами дитячого туризму	90
В. ПОЛІЩУК. Основи топографічної підготовки дошкільників в процесі занять туристсько-краєзнавчою діяльністю	93
О. РОМАНЕНКО. Організація транспортних подорожей	95
В. СЕРЕБРІЙ. Наукова школа О.О. Остапца-Свешникова	98
П. СКАВРОНСЬКИЙ. Вирішення практичних і теоретичних завдань за топографічною картою в реальних ситуаціях туристського походу	100
О. СКАЛІЙ. Туристично-рекреаційна компетентність як важлива складова формування сучасного педагога	102
Т. СОЛОВЬІХ. Спортивный туризм в Республике Беларусь (60 лет развития)	105
С. СТЕЦЬКА, Л. ЯЦЕНКО. Формування здорового способу життя учнів у процесі туристсько-краєзнавчої діяльності	107
С. ТАНАНА. Відображення в педагогічному краєзнавстві регіональної своєрідності рідного краю засобами іноземної мови	109
О. ТІМЕЦЬ. Значення туризму як суспільного явища	111
І. ТКАЧІВСЬКА. Інтерактивне навчання майбутніх організаторів туристичної діяльності	114
Ф. ТОВСТОПЯТКО, В. МАРЧЕНКО, А. МІЛЛЕР. Аналіз швидкості руху пішохідних туристів в походах різної категорії складності	117
В. ТРОЦЕНКО, О. ІЩЕНКО. Організаційно-методичні аспекти виховання особистості майбутнього фахівця з туризму	118
Т. ТРОЦЕНКО. Педагогічні умови формування моральних якостей молодших школярів у процесі туристсько-краєзнавчої діяльності	120
Б. ЧЕРНОВ; К. КОВАЛЬСЬКА; Л. ВОЛОВИК; Р. БОНДАРЕНКО. Комплексно-географічна робота в університеті: науково-дослідницький аспект	122
Б. ЧЕРНОВ, Б. ПАНГЕЛОВ, М. ПОПОВ. Дослідницький метод – основа завершення туристсько-краєзнавчої підготовки майбутніх вчителів	125
Л. ШАПОВАЛ. Узагальнення та систематизація знань з основ екології та біосферології під час туристичних походів Карпатами	129

РОЗДІЛ 2. РЕКРЕАЦІЙНІ ТА МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТУРИЗМУ І КРАЄЗНАВСТВА

Н. ВЛАСОВА, А. ГУРАБАНІДЗЕ. Розвиток спортивно-оздоровчого туризму в Луганській області	134
Л. ВОЛОВИК. Територіальна організація рекреаційної діяльності периферійних районів столичної області (на прикладі Переяслав-Хмельницького району)	135
В. ГНЕДАШЕВ. Створення та корекція карт комп'ютерними графічними програмами учнями в походах вихідного дня	138
В. ГНЕДАШЕВ. Артгеографічний аспект шкільного туризму	140
В. ДЕХТАР. Щодо впливу спортивно-оздоровчого туризму на деякі психофізіологічні показники організму студентської молоді	141
М. ЖОГОВА. Путешественники XVII–XVIII веков о климате России	144
Д. КАДНІЧАНСЬКИЙ. Особливості розвитку молодіжного туризму у Львівській області	148
М. КАРЧЕНКОВА, О. НІКІТЕНКО. Корекція фізичного стану студентської молоді засобами спортивного туризму	151
Т. КИРИЧЕНКО. Засоби силового тренування в спортивному туризмі	153
К. КОВАЛЬСЬКА; Л. ВОЛОВИК; Л. ШАПОВАЛ. Рекреаційно-туристична робота в університеті: науково-краєзнавчий аспект	155
К. КОВАЛЬСЬКА, Л. ЯЦЕНКО. Географічний центр Європи	160
О. КОЗУБЕНКО, С. ГЛАВАТИЙ, А. КІСЕЛЬОВ, І. ДЕМИДОВА. Природокористування і туризм Миколаївщини	162
С. КОРОБКА. Особливості розвитку сільського зеленого туризму в Україні	165
О. КОСТЮКОВА. Організаційні аспекти розвитку туризму в 20-х роках ХХ століття в Україні	168
Н. КОЦУР. Вплив спортивно-оздоровчого туризму на функціональні системи організму молодших школярів	170
С. КРАШЕНИННИКОВА. Современное состояние туризма и рекреационного хозяйства в Пензенской области	173
М. КРИЛОВЕЦЬ. Ландшафтознавча спрямованість туристичних походів	176

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ

Олена КОСТЮКОВА

*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

Анотація

В статті розглянуто поширення туристського руху в Україні в 20-х роках, як самодіяльного так і планового, підготовку організаторів туризму, визначення відмінностей між значенням «туризм» і «експурсія» спеціалістами з туризму 20-х років, основні завдання туризму.

Ключові слова: туризм, екскурсія, організатор туризму, самодіяльний туризм, пролетарський туризм.

Аннотация

Е.Костюкова. Организационные аспекты развития туризма в 20-х годах XX столетия в Украине. В статье рассмотрено туристское движение в Украине в 20-ые годы, самодеятельный и плановый туризм, подготовку организаторов туризма, определение отличия между значением «туризм» и «экскурсия» специалистами туризма 20-х годов, основные задачи туризма.

Ключевые слова: туризм, экскурсия, организатор туризма, самодеятельный туризм, пролетарский туризм.

Annotation

The article consideren diffusion of the tourism industry in Ukraine in the 1920's, amateur's and planned tourism. train personnel, the main tasks of tourism industry. The difference between conception "tourism" and "excursion" is explained by specialists in tourism in the 1920's.

Key words: tourism, excursion, tourism's organizer, amateur's tourism, proletarian tourism.

Постановка проблеми. В дослідженнях еволюції туризму виокремлюється період 20-х років ХХ століття, в зв'язку з тим, що саме тоді відбувався процес становлення туристсько-експурсійної системи, мережі центрів туристсько-експурсійної роботи, організаційних та методологічних засад їх діяльності, що стало значним під'рунтям для розвитку різних видів і форм туризму в подальші десятиріччя і на сучасному етапі, зокрема, самодіяльного туризму. З самого початку свого розвитку туризм визначався як важливий фактор підвищення освітнього рівня, виховання, загальної культури, екологічного оздоровлення і був активно задіяній в суспільних державотворчих процесах.

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю узагальнення історичної практики і досвіду розвитку самодіяльного туризму, з урахуванням всіх позитивних і негативних аспектів, не тільки для учнівської молоді, але й для дорослої категорії туристів. В 20-х роках такий напрямок туризму отримав своє продовження і був особливо розвинутий в 60-80-х роках в системі профспілкового туризму, громадських туристських об'єднаннях. Але в 90-х роках він почав згортатися і на сучасному етапі потребує організаційної активізації і подальшого перспективного розвитку та удосконалення.

Питання різнопланових організаційних напрямів самодіяльного туризму в 20-х роках в Україні окрім не вивчалося. Воно розглядалося в загальній системі екскурсійної справи і структуризації туристських керівних органів в контексті туристської хронології Російської Федерації.

Такий підхід відмічається в працях науковців-спеціалістів галузі туризму: Р.А. Дьякової, В. Дворніченка, Ю.В. Рухлова, В.А. Квартального, П.С. Пасічного, М.П. Крачилі. Більш конкретизовано окреслено підняті питання в праці В.К. Федорченка і Т.А. Дьорової «Історія туризму в Україні» [1]. Зокрема, виз-

наченено, що в 20-х роках самодіяльний туризм швидко поширювався у всесоюзному масштабі, в тому числі і в Україні. Наведено приклади походів регіонального значення.

Мета дослідження: проаналізувати організаційні напрями розвитку туризму, зокрема, самодіяльного, в 20-х роках і, на основі узагальнення історичного досвіду, визначити позитивні аспекти з подальшим впровадженням на якісно новому сучасному рівні.

Завдання дослідження:

- охарактеризувати основні етапи процесу становлення самодіяльного туризму в 20-х роках;
- розкрити теоретичне обґрунтування спеціалізованих термінів галузі туризму науковцями 20-х років;
- визначити взаємодію туризму і краснавства в 20-х роках.

Результати дослідження. В Україні 1920-ті роки були важливим періодом становлення туризму, його організаційних форм в системі керівних структур: екскурсійно-виставочно-музейного відділу Народного комісаріату освіти УССР (ЕВМ – 1919-1928 р.р.), Українське мішане пайове екскурсійне товариство (УМПЕТ, Українське екскурсійне товариство, 1928-1930 р.р.). Всеукраїнське товариство пролетарського туризму та екскурсій (Укргурс, 1930 р.). Загальне керівництво їх діяльністю здійснювалося Народний Комісаріат освіти УСРР. Діюча мережа туристичних закладів краснавчо-експурсійних центрів більше уважала приділяла створенню і розгалуженню екскурсійних маршрутів та організації екскурсійних програм. Але потрібно відмітити, що в кінці 20-х років краснавчо-експурсійні центри, як додаток до планових екскурсій, почали ширше використовувати різновиди самодіяльних подорожей: пішохідних, лижних, велосипедних, на човнах, високогірних тощо. Такі форми туристської роботи не вимагали значних витрат, відкривали туризам простір для самостійного вибору маршрутів, не обмежували їх тривалості і тому швидко набували популярності. Зростання одного з напрямків краснавчо-експурсійної роботи – туризму, було пов'язане також з тим, що великі маси людей переважно молодих робітників, учнів, службовців, широку підтримали “пересуватись” шляхами Кавказу, Криму, Уralу, Середньої Азії та інших місць Союзу. І це яскраво свідчило, що туризм став загальнозвінаним масовим явищем [2, С.5]. Самодіяльний туризм на початковій стадії привабив багатьох своюю вільною організованістю. Звичайні екскурсії не завжди задовольняли своїм школярством та навчанням. Але надто велика “амостійність” призводила до появи негативних тенденцій. Багато туристів уявляли собі, що потрібно організуватися у незалежну групу, або самостійно накреслити певний маршрут і можливо вирушати в дорогу. Екскурсійні органи поставили перед екскурсійними ланками завдання: охопити організованими формами види туризму, вести боротьбу проти поглядів на туризм як на відпочинок і розвагу. Питання туризму неодноразово висулювалися в пресі, розглядалися на конференціях, радах комітетів профспілок, комсомолу. Велика увага приділялася визначенням самого поняття “туризм”, співставленню туризму та екскурсій. Редакція журналу “Всесвітній туризм” у п'ятому номері за 1928 рік передову статтю повністю присвятила висвітленню цієї теми. Зокрема, в ній відмічалося, що в цінні роки серед трудящих надзвичайно виріс інтерес до туризму. Підкреслювалося, що туризм буде розвиватися все більше і більше, так як явище це здорове в своїй

відповідає самій природі людини. Після запитання: "Так що таке туризм?" пропонувалося таке його визначення: "Туризм – це самостійна й самодіяльна подорож, основна мета якої – відпочинок і самоосвіта, в той час, коли в екскурсіях переважає освітня сторона". Звертався до визначення сутності туризму на сторінках своїх видань теоретик і практик екскурсійної справи в Україні М. Погребецький. У своїй роботі "В помощь туристу" він відмічав, що поняття "туризм" і "експурсія", або змішують, або протиставляють і висловлюють таку свою думку: "Турист шукає в подорожі відпочинок, здоров'я, волеукріплення і знання. Безсумнівно, що і екскурсія і туризм несуть багато в чому однакові завдання й розмежування цих понять дещо умовне. Але є один елемент, який дозволяє провести межу, елемент цей – самодіяльність, властивий туризму більше, ніж екскурсії". М. Погребецький підкреслював, що екскурсія – це поїздка в освітніх цілях групи осіб, які об'єднані маршрутом і якими керує спеціальний представник. В межах цього маршруту водять, показують і пояснюють. Тут використання елементу самодіяльності виключено. Туризм – це самодіяльна подорож невеликої групи осіб, або однієї особи "в природу" і "в культуру", з метою відпочинку, укріплення здоров'я і волі, випробування характеру. Туризму властиві освітні завдання. В залежності від персонального складу учасників, він може мати і дослідницький характер" [3, С.12]. В Статуті Всеукраїнського товариства пролетарського туризму й екскурсій було записано: "Туризм – це цілком самодіяльна мандрівка, що забезпечує культурне використання трудового відпочинку. Пролетарський туризм дає наочну уяву про країну, сприяє національним і культурним зв'язкам, виховує любов до природи, загартовує характер, розвиває спритність, окомір та інші фізичні дані. Цим туризм відрізняється від сухо освітніх екскурсій".

Визначальним для розвитку туризму, як і в цілому для краєзнавчо-експурсійної справи, вважалося його ідеологічне спрямування. Саме це підкреслював заступник Голови ради Всесоюзного товариства пролетарського туризму та екскурсій Л.М. Гурвіч: "Туристська подорож ставить собі за мету активну участь у соціалістичному будівництві шляхом ознайомлення з новим районом і шляхом проведення громадсько-корисної роботи, яка поєднується з використанням різних засобів переміщення, проводиться у вільний від основної роботи час і здійснює ті чи інші конкретні завдання пролетарського туризму". Під пролетарським туризмом розумілася така форма, основне завдання якої полягало в тому, щоб засобом екскурсій підняти політичний і культурний рівень трудових мас, виховати їх, як активних учасників соціалістичного будівництва. Туризм було визнано культурним рухом і виведено на одне з чільних місць, зважаючи на його значення для ознайомлення трудящих із побутом та економікою національних республік Радянського Союзу.

На допомогу туристському рухові в школах, установах, на підприємствах почали створюватися екскурсійно-туристські гуртки, роботі яких відводилося важливе місце. Підготовчу роботу до їх створення проводили організатори екскурсій і туризму, спеціально призначенні комсомольськими або профспілковими комітетами. У рекомендованих планах роботи туристських гуртків, значна увага приділялася організації конкурсів на кращого туриста – громадського активіста, на кращі зорожні нотатки і організацію звітних вечорів та виставок. Для туристів розроблялися маршрути різної складності і спрямування. В 1927 році Харківське екскурсійне бюро розробило маршрути на човнах: Карпівка – Красні Гори. Маршрути проходили недалеко від Харкова по річках Уди і Сіверський Донець. Цікавим був двовидний лижній маршрут в околицях Харкова. Пропонувалися також і даліки туристські подорожі до Кавказькому узбережжі Чорного моря від Туапсе до Сухумі (14 днів), від Туапсе до Сочі і Хости (20 днів), повздовж узбережжя Чорного моря (25-30 днів).

Туристські заклади прагнули спрямовувати потоки туризму в єдине планове русло. Пропонувалися різні організаційні форми туризму, розроблялися його теоретичні і практичні засади, рекомендації до застосування безпосередньо на туристських маршрутах. Відділ культури Харківської окропрофради в серпні 1928 року запланував відрядити групу туристів до Криму в кількості 250 чоловік. Працівники Полтавського паровозоремонтного заводу 22 червня 1929 року вирушили на човні від Полтави до Севастополя, записали хід подорожі у вигляді щоденника, розробили поради початківцям туристам-водникам. В загальних рекомендаціях туристам усіх напрямків увага зверталася на кожну деталь походу: на додержання правил гігієни, на самодопомогу, на уміння користуватися в дорозі водою тощо. Наприкінці 1920-х років самодіяльний туризм все більше передходив на позиції планового, організованого. Тоді ж було прийнято чітке визначення туристсько-експурсійних маршрутів.

Туристи вели щоденники; групові та індивідуальні. Туризм розподілявся на такі види: I. Відповідно до мети: 1) освітній; 2) громадсько-політичний; 3) військово-оборонний (ознайомлення з дорогами громадянської війни, із прикордонними районами, вироблення навичок оборони); 4) науково-дослідний. II. Відповідно до засобу пересування: 1) пішохідний; 2) заливницею. III. Відповідно до території: 1) місцевий; 2) далекий. IV. Відповідно до характеру території: 1) рівнинний; 2) гірський (альпіністський); 3) водний (морський, річковий). V. Відповідно до соціальних ознак: 1) робітничий; 2) для колгоспників; 3) для бідняків і середняків села; 4) для трудящих; 5) молодіжний; 6) шкільний; 7) для службовців; 8) для іноземних робітників. VI. За кількістю учасників: 1) індивідуальний; 2) груповий (від 5 до 10 осіб); 3) масовий (200-800 осіб). VII. За методами організації: 1) самодіяльний (з ініціативою учасників походу у виборі маршруту, але з виконанням тих завдань, які є сутністю радянського пролетарського туризму); 2) оперативний (маршрути готують-ся і пропонуються екскурсійними установами).

Туризм набував популярності, особливо в кінці 1920-х років і, незважаючи на заорганізованість, все більше поширювався на території України і займав значне місце в роботі краєзнавчо-експурсійних центрів. Туризм активно взаємодіяв з краєзнавчою справою. Краєзнавчі комітети вивчали економіку, культуру, історичні місця України. Географічна регіональність їх досліджень відмічалася багатовекторністю, але економічні труднощі не давали можливості розширювати штат, виїжджати у віддалені райони. В з'язку з цим, була звернута увага на туристський рух, його масовість і розгалуженість туристських маршрутів, як на допоміжний трудовий ресурс.

До чергових завдань краєзнавчих досліджень засобами екскурсій входило обстеження п'яти головних природних районів України: 1. Українське Полісся; 2. Київо-Подільський; 3. Харківсько-Полтавський; 4. Центральний степ; 5. Надчорноморський та Надазовський рівнинний степ.

А також чотирьох головних економічних районів. До першого входили Чернігівський, Київський, Тульчинський, Волинський, Вінницький, Бердичівський округи. До другого – Херсонський, Полтавський, Кременчуцький, Ніжинський округи. До третього – Донбас і місто Кривий Ріг. До четвертого – Одеський, Миколаївський, Херсонський округи.

За тих умов, коли країна ще не була багата на наукові сили, засобів на її дослідження не вистачало, а природа і господарство були вивчені недостатньо, держава була зацікавлена у розвитку краєзнавства і туризму без чого неможливе було культурне й господарське будівництво [4, С.5]. Рекомендувалося під час проведення краєзнавчих походів та екскурсій, більше уваги звернати на дослідження різноманітних явищ, об'єктів, які мають значення для суспільного життя.

Накреслюючи завдання і масштаби відбудови народного господарства, основна увага була приділена, в першу чергу, ви-

явлению та обліку всіх виробничих можливостей, що ними так багата була країна. Потрібно було вивчити надра, виробництво, побут населення, його минуле.

Краєзнавчі пошуки і досягнення використовувалися на державному рівні. В 1924 році на з'їзді з вивчення продуктивних сил та народного господарства України, нарівні з такими секціями: "Природа і природні ресурси", "Людина, як продукційна сила", "Сільськогосподарська технічна промисловість", "Енергетика", "Наука і продукційна сила", "Термінологічна", активно працювала секція "Краєзнавство", під головуванням академіка О.М. Лободи та його заступника М.В. Шарлеманя. Всю підготовчу роботу до з'їзду по цій секції було доручено Комісії краєзнавства при ВУАН. Секція подала на з'їзд вісім доповідей: 1. О. Лобода "Краєзнавство на Україні, його минуле й сучасні завдання, коли будеться нове життя"; 2. М. Шарлемань "Краєзнавчі установи на Україні їх характер і значення"; 3. М. Шарлемань, Д. Бенінг "Краєзнавство та вивчення природи"; 4. О. Лобода, А. Носів "Краєзнавство та вивчення людності"; 5. П. Птуха, Г. Кривенко "Краєзнавство та вивчення соціально-економічних властивостей населення"; 6. М. Пастернак, Д. Бенінг, М. Шарлемань "Краєзнавство і культурно-наукові заклади" (школи, бібліотеки, музеї), "Молодь у справі вивчення України". Потрібно підкреслити, що в роботі з'їзду взяли участь вчені, які зробили значний внесок в розвиток краєзнавчо-експкурсійної справи в Україні в 20-х роках ХХ ст.

Напрямки краєзнавчих досліджень були дуже розгалуженими і тому не випадково особливої ваги набував взаємозв'язок краєзнавчих товариств з діяльністю туристських закладів. Вивчення місцевого краю пропонувалося здійснювати за спеціально розробленими схемами, які складалися з таких розділів: 1. Природно-історичний розділ: план і карта місцевості. Ореографія (опис рельєфу, гір, низин). Геологія, (води, 'рунт). Рослинний і тваринний світ. Людність. 2. Суспільно-економічний розділ: селище, житло, одяг, їжа. Техніка в природнім побуті. Родинний побут. Народна медицина. Сільське господарство. Торгівля. Кооперація. Шляхи сполучення. 3. Культурно-історичний розділ: Історія краю. Революційний рух місцевого краю.

Потрібно відмітити, що в 20-х роках на допомогу туристам вдавалося чимало довідників. На сторінках періодики також надавалися рекомендації про те, яку літературу з екскурсійної тематики потрібно читати. Так, наприклад, стаття "Що читати туристові" була надрукована в журналі "Культробітник" №7, в 1928 році. В ній розкривався зміст "Довідника експрес-марш-

руту "Дніпрельстан": Київ – Дніпропетровськ – Одеса". Зверталася увага на історичні, культурні і мистецькі пам'ятки цих визначних міст України.

Активізація туристської справи потребувала підготовку професійних і громадських туристських кадрів, зокрема, організаторів туризму.

В 1929 році відділ культури ВЦРПС розробив програму короткотермінових курсів з підготовки працівників екскурсійних закладів: організаторів екскурсій і організаторів туризму. Сучасні курсів вивчали питання екскурсійної методики, розкривали чергові завдання профспілок у напрямку організації екскурсій, знайомилися з економічно-географічною характеристикою України з екскурсіями по СРСР і по Україні. Відпрацьовували організацію екскурсій різного типу (експурсії-прогулянки, сімейні, цехові), складали програму для позаміських екскурсій-прогулянок. На практичних заняттях курсанти орієнтувалися по карті України, накреслювали свої маршрути, самостійно розробляли й проводили екскурсії-прогулянки. Програма організаторів туризму доповнювалася такими темами: "Туризм як форма культурно-освітньої роботи", "Підготовка туристів до мандрівки", "Організація туризму на підприємствах", "Україна, як об'єкт для туристських мандрівок" [5, С.14,15].

Висновок. Таким чином, в 20-х роках ХХ століття в Україні відбулося становлення мережі туристських закладів, що сприяло активізації організаційних напрямів самодіяльного туризму для різновікових груп, підготовці організаторів туризму, розширенню понятійного апарату теоретичних основ туризму. Підняті в статті питання потребують глибокого вивчення і переосмислення на рівні сучасного розвитку туризму з подальшим теоретичним і практичним впровадженням.

Література:

1. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні / Федорченко В. К., Дворова Т. А. — К. : Кондор, 2004. — 179 с.
2. Таскін Ю. Порадник туристові на об'єкти соціалістичного будівництва / Таскін Ю. — Х. : Молодий більшовик, 1931. — 170 с.
3. Погребецький Н. В помошь туристу / Погребецький Н. — Х. : Вестник фізичної культури, 1928. — 126 с.
4. Погребецький М. Дорожня книжка туриста / Погребецький М. — Х. : Вісник фізичної культури, 1930. — 124 с.
5. Підготовка організаторів екскурсій та туризму // Культробітник. — 1929. — № 7. — С. 14—15.

ВПЛИВ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ НА ФУНКЦІОНАЛЬНІ СИСТЕМИ ОРГАНІЗМУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Надія КОЦУР

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ
імені Григорія Сковороди»

Анотація

У статті висвітлюється теоретичний аналіз впливу спортивно-оздоровчого туризму на функціональний стан організму школярів та експериментальним шляхом показується ефективність впливу туристичних походів на функціональні системи організму молодших школярів.

Ключові слова: школяр, здоров'я, туризм, функціональна система.

Аннотация

Н.Коцур. Влияние спортивно-оздоровительного туризма на функциональные системы организма младших школь-

ников. В статье освещается теоретический анализ влияния спортивно-оздоровительного туризма на функциональное состояние организма школьников и экспериментальным путем показывается эффективность влияния туристических походов на функциональные системы организма младших школьников.

Ключевые слова: школьник, здоровье, туризм, функциональная система.

Annotation

The article highlights the theoretical analysis of the impact of sports and health tourism on the functional state of the organism of

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди":
Науково-теоретичний збірник. –
2010. – 288 с.

Науково-теоретичний збірник засновано у 2000 році

ЗАСНОВНИК:

*ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди"*

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

В.П.КОЦУР, доктор історичних наук, професор, чл.-кор.АПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

БУРДА М.І., д.пед.н., проф., дійсний член АПН України, **ВАШУЛЕНКО М.С.**, д.пед.н., проф., дійсний член АПН України
НІКІТЧИНА С.О., д.пед.н., проф., **КОНОХ А.П.**, д.пед.н., доц., **КРУЦЕВИЧ Т.Ю.**, д.н. з фіз.вих. і спорту, проф., **РИК С.М.**
к.філос. н., доц., **КУЙБІДА В.В.**, к. біол. н., доц., **СЕРЕБРІЙ В.С.**, головний редактор газети „Краєзнавство. Географія. Туризм“
ОБОЗНИЙ В.В., д.п.н., проф., **ПАНГЕЛОВ Б.П.**, к.пед.н., доцент.. **ПАНГЕЛОВА Н.Є.**, к.пед.н., доцент, **ПИВОVAR A.A.**, к.нау
з фіз. вих і спорту, **ФРОЛОВА Н.О.**, к.пед.н., доцент. **ПАНГЕЛОВА М.Б.**, викладач.

*Рекомендовано Вченюю радою
Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди":
(протокол № 6 від 11 лютого 2010 р.)*

**Збірник зареєстровано постановою Президії ВАК України
від 15.01.2003 року (Протокол №1-05/1)**